

Een kritische analyse van de Wrs

Ik ga betogen dat het Wetsvoorstel regulering sekswerk onmogelijk kan bereiken wat het beoogt, namelijk de bestrijding van mensenhandel en de verbetering van de positie van sekswerkers. Ik zal u laten zien dat het mank gaat aan een falende logica en onjuiste aannames. En dat de onverhoopte invoering ervan bovendien ernstige juridische en praktische problemen met zich mee brengt. Mochten de plannen doorgaan, dan raken we danig van de regen in de drup.

Ok, hoe faalt de logica van de voorstellen?

Fundamenteel is, om te beginnen, de denkfout dat een strenge, repressieve regulering tot een transparante, veilige en gezonde branche zou leiden. Dat geldt wellicht voor een klein deel, maar zeker niet voor het geheel. Historie en wetenschap laten er geen twijfel over bestaan: repressie en criminalisering (van welke branche dan ook) leiden tot het ondergronds gaan van het fenomeen en het kwijtraken van overheids grip.

Dit wetsontwerp beweegt zich op het snijvlak van regulering en repressie, zogenaamde *regulation to deter*. Repressieve regulering creëert, net zo goed als full-blown criminalisering, per definitie een illegaal circuit op onontkoombaar grote afstand van elk positief ingrijpen door politie, justitie, zorg en hulpverlening.

Specifiek schiet ook de logica van vergunningplicht en register tekort. Let wel, het gaat hier om een register voor individuele sekswerkers. Die zouden daarmee voor het eerst sinds Napoleon gecriminaliseerd worden in Nederland, als ze geen vergunning hebben althans. En het is een realistische verwachting dat dat voor een grote groep gaat gelden.

Niet willen registreren

Want om te beginnen zullen veel sekswerkers zich helemaal niet willen laten registreren: primair vanwege reële angst voor verlies van anonimiteit en de gevaren van stigma en discriminatie. Het wantrouwen ten aanzien van de bevoogdende zelfredzaamheidstest helpt ook niet. En het risico van afwijzing is ook niet bevorderlijk om de procedure aan te gaan: dan is men zeker veroordeeld tot illegaliteit en strafbaarheid. En een blijvende aantekening in het nationale register.

En als je die werkvergunning wél krijgt, biedt die ook nog helemaal géén garantie op een vergunde werkplek. Sinds 2000 is het aantal vergunde werkplekken met bijna de helft afgenomen. Gewoon thuis klanten ontvangen of met collega's een werkplek inrichten mag veelal niet. En nu wordt voor gemeenten ook nog opnieuw de nuloptie ingevoerd. Nog minder vergunde plekken. De logica hoe het verbieden van legale werkplekken goed zou zijn voor hun veiligheid en gezondheid, ontgaat sekswerkers. Evenals de logica van het aanvragen van een vergunning voor een niet bestaande werkplek.

Daar komt nog bij, het ergste van al, dat een vergunning niet beschermt tegen uitbuiting en geweld. Arbeidsverhoudingen zijn niet beter geregeld. Sekswerkers krijgen niet meer

rechten. Klanten kunnen nog steeds gewelddadig worden. Het stigma blijft. Een vergunning biedt weinig voordelen.

Niet kunnen registreren

En dan zijn er ook nog heel wat sekswerkers die helemaal geen vergunning kunnen krijgen, omdat ze nog geen 21 jaar zijn of niet de juiste verblijfstitel hebben. Het is uitermate naïef om te denken dat zij dan maar zullen afzien van sekswerk. Sekswerk is voor bepaalde groepen gewoon de beste optie om in hun levensonderhoud te voorzien, ook als dat werk illegaal is. Daarom is het ook steevast, wereldwijd en eeuwenlang, een illusie gebleken dat een wettelijk verbod tot minder sekswerk leidt.

Wél worden degenen zónder vergunning juist extra kwetsbaar voor dwang, geweld en chantage, zowel door exploitanten als klanten. Ze worden afhankelijker van derden om hun werk te organiseren. Onvergonde werkers kunnen niet werken op vergunde plekken, geen advertenties plaatsen, niet in de openbaarheid treden. Ze hebben voor van alles tussenpersonen nodig, en die aarzelen al te vaak niet om misbruik te maken van een kwetsbare positie.

Dus: een vergunningplicht kent alleen maar nadelen voor sekswerkers. Ze boeten in aan veiligheid, zelfstandigheid en controle. En hoe vaak overheden het ook geprobeerd hebben: nog nooit is ook maar enig positief effect van registratie aangetoond.

Selectief en tendentius gebruik wetenschappelijke evidentie

En daarmee kom ik bij een volgend punt van kritiek: de uitermate slordige, zelfs apert tendentieuze manier waarop het wetsontwerp omgaat met wetenschappelijke evidentie. Er is, om te beginnen, totaal geen verwijzing naar de bulk internationale literatuur die overtuigend de schadelijkheid aantoonde van repressief beleid. Mocht u daar benieuwd naar zijn, mail me.

Ook op specifieke punten in het wetsontwerp worden onwelgevallige onderzoekresultaten gemakshalve gewoon genegeerd. Dat zien we bij de gesuggereerde hoge mate van dwang tot sekswerk en ook bij het veronderstelde ziekmakende karakter ervan. Voor de omvang van mensenhandel verwijst het wetsontwerp naar cijfers van de Nationaal Rapporteur, maar die betreffen schattingen op basis van vermoedens. Grote terughoudendheid is geboden. Opvallend genoeg maakt de ontwerp tekst echter nergens gewag van beleidsonderzoeken die steevast lage percentages vinden voor de mate van dwang. Ook waar het gaat over het psychisch welzijn van sekswerkers, worden beleidsonderzoeken die vinden dat het daar best goed mee gesteld is, systematisch níet geciteerd. (Opnieuw: als u op deze punten meer wilt weten, mail me.) Dergelijke selectiviteit en manipulatie ten behoeve van een frame van sekswerk als veelal gedwongen en ziekmakend, is een overheid onwaardig.

Verder signaleer ik dat het wetsontwerp verzuimt in te gaan op de betekenis van die ingewikkelde concepten mensenhandel en uitbuiting. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen mensenhandel in de betekenis van dwang-tot sekswerk en mensenhandel in de betekenis van uitbuiting-in het werk. Terwijl uit analyses van de Nationaal Rapporteur blijkt dat veruit de meeste gevallen van mensenhandel, uitbuiting-in het werk betreffen, geen dwang-tot. Misstanden dus waar het arbeidsrecht van toepassing is, niet het strafrecht.

Onzorgvuldigheid omtrent het begrip mensenhandel in het publieke debat is erg. Maar dat een wetsontwerp dat bestrijding ervan expliciet ten doel stelt zich daar óók schuldig aan maakt, is echt kwalijk.

Juridische (on)haalbaarheid

Ok, vervolgens de juridische onhaalbaarheid van de plannen. Ik moet kort zijn. Maar laat me het volgende signaleren: de voorstellen staan op gespannen voet met privacyregels, met het recht op vrije arbeidskeuze, met de Europese Dienstenrichtlijn inzake discriminatie, met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, én met eisen van doeltreffendheid en proportionaliteit die altijd aan ingrijpende wetgeving gesteld worden. De kritische noten die de Autoriteit Persoonsgegevens onlangs kraakte spreken boekdelen. Ook de Raad van State zal zeker kritisch zijn. De juridische haalbaarheid is uitermate twijfelachtig.

Uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid

Tot slot enkele opmerkingen over uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid. Het is duidelijk dat hier een zéér kostbaar en arbeidsintensief instrument opgetuigd wordt. In het wetsontwerp wordt gerept over een bestuurslast van dik 6 miljoen bij aanvang en daarna jaarlijks 6 ton voor de gemeenten die de vergunningen zullen verstrekken. Maar die bedragen zijn veel te krap berekend, en dan nog puur op uitvoeringsniveau. Geen rekening wordt gehouden met de kosten van tolken, de ontwikkeling en beveiliging van het landelijk register, of de zogenaamde 'zorgposten' waar sekswerkers naar toe kunnen in verband met vergunning of de weigering daarvan. Het wetsontwerp suggereert fijntjes dat deze extra zorg door de GGDen geleverd zou kunnen worden. Alsof die geen andere prioriteiten hebben.

Hetzelfde geldt voor de politie. De ontwerptekst zegt niets over de politiecapaciteit die nodig is voor het opsporen van onvergunde sekswerkers en hun klanten en 'faciliteerders'. Maar de animo voor de vervolging van principieel vrijwillige seksuele en zakelijke relaties tussen volwassen burgers zal gering zijn. De zedenpolitie kampt nu al met grote achterstand in de verwerking van meldingen van seksueel geweld en misbruik. Mocht de Wrs gehandhaafd gaan worden, zou dat in ieder geval ten koste gaan van de behandeling dáárvan, van de opsporing van echte misdaden, waaronder ook, ja, mensenhandel en geweld tegen sekswerkers.

Slot

Ik roep u dan ook met klem op om met ons te zorgen dat de Wrs van tafel gaat. Het is een onzalig plan, onuitvoerbaar en slecht. We moeten echt af van de gedachte dat we met afknijpen van de branche de positie van sekswerkers kunnen verbeteren. Daarvoor is juist ruimte nodig, ondersteuning, samenwerking en, uiteindelijk, maatschappelijke integratie. We vragen u om met ons te pleiten voor effectieve bestrijding van misstanden, betere zorg voor slachtoffers, en serieuze pogingen de positie van sekswerkers te versterken en het stigma te verminderen. Laten we deze doelen niet alleen in woord maar juist óók in daad nastreven.